

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

Narodna skupština Republike Srbije usvojila je tokom decembra veliki broj zakona, od kojih su pojedini od posebnog značaja za medijski sektor.

1. Zakon o autorskom i srodnim pravima ("Službeni glasnik RS", br. 104/2009)

Novi Zakon o autorskom i srodnim pravima, najvažniju izmenu u odnosu na medijski sektor donosi u delu koji se odnosi na formiranja tarifa organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava. Raniji Zakon, iz 2004. godine, dao je slobodu organizacijama za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava da potpuno samostalno određuju tarife naknada za iskorišćavanje autorskog i srodnih prava. Ovo je dovelo do nezadovoljstva korisnika, među njima posebno i elektronskih medija, koji su tvrdili da su tarife krajnje neprimerene, odnosno da naknada koju organizacije za kolektivno ostvarivanje prava od njih potražuju nije srazmerna značaju koji za prihode korisnika ima iskorišćavanje predmeta zaštite. Shodno rešenju usvojenom u novom Zakonu, tarife će biti rezultat pregovora između organizacije i reprezentativnog udruženja korisnika, i imaće formu pisanog sporazuma. Ustanove javnog radiodifuznog servisa novim Zakonom dobile su status individualnog korisnika, koji samostalno pregovara sa kolektivnim organizacijama i posebnim sporazumom sa njima određuje posebne i samo na javni servis primenljive tarife.

Ukoliko dogovor o tarifi izostane, predlog tarife određuje upravni odbor kolektivne organizacije i dostavlja ga Komisiji za autorsko i srodna prava na mišljenje. Komisija ima predsednika i četiri člana koje, na predlog direktora Zavoda za intelektualnu svojinu, imenuje Vlada iz reda stručnjaka sa iskustvom i poznavanjem problematike autorskog i srodnih prava. Pravo da predlažu kandidate za članove Komisije imaju kolektivne organizacije i reprezentativna udruženja korisnika, dok predsednika predlaže Zavod za intelektualnu svojinu.

Komisija daje mišljenje o predlogu tarife koji odredi upravni odbor kolektivne organizacije. Mišljenje je, zapravo, ocena o tome da li predlog tarife obuhvata prava za koja konkretna organizacija ima dozvolu Zavoda za intelektualnu svojinu i da li je naknada određena u skladu sa pravilima za njeno određivanje propisanim zakonom. U slučaju negativnog mišljenja, organizacija je dužna da ponovi pregovore sa reprezentativnim udruženjem korisnika, ili da dostavi novi predlog tarife Komisiji na mišljenje. U slučaju ponovljenog negativnog mišljenja, Komisija neposredno donosi tarifu.

Novina koja je izazvala najveće polemike u javnosti jeste način na koji Zakon reguliše utvrđivanje tarife i naplatu naknade za ostvarivanje srodnih prava interpretatora i proizvođača izdatih fonograma (snimaka na nosačima zvuka). Zakon, naime, predviđa da se obe ove naknade, od interesa za elektronske medije zato što se naplaćuju i za emitovanje, ostvaruju isključivo kolektivno. Zakon predviđa da se tarifa za obe vrste naknada određuje jedinstveno, sporazumom zaključenim između organizacije proizvođača fonograma i organizacije interpretatora, s jedne strane i reprezentativnog udruženja korisnika, s druge strane. Ukoliko se sporazum ne postigne u roku od 60 dana od iniciranja pregovora, predlog jedinstvene tarife određuju UO navedenih kolektivnih organizacija na osnovu pismenog sporazuma. Ukoliko u roku od 90 dana od iniciranja pregovora, ove organizacije ne podnesu svoj predlog jedinstvene tarife Komisiji na mišljenje, tu tarifu određuje Komisija. Zakon dalje predviđa da se naknade naplaćuju od korisnika jedinstveno, a da naplatu vrši organizacija, određena ugovorom zaključenim između organizacije interpretatora i organizacije proizvođača fonograma. U slučaju da u roku od šest meseci od stupanja na snagu Zakona, takav ugovor ne bude zaključen, organizaciju koja će vršiti naplatu određuje Vlada, na predlog ministra nadležnog za nauku i tehnološki razvoj. Organizacija koja po odluci Vlade vrši naplatu, ovlašćena je da zadrži najviše 10% njene vrednosti na ime pokrivanja troškova naplate, te obavezna da polovinu preostalog ubranog iznosa, najmanje na kvartalnom nivou, preda drugoj organizaciji.

Ovo rešenje usvojeno je i pored žestokih kritika organizacije proizvođača fonograma (OFPS). Da podsetimo, starim zakonom iz 2004. godine, kolektivna zaštita nije bila predviđena kao obavezna. Takođe, bilo je predviđeno da je kao jedinstvenu naknadu ubira proizvođač izdatog fonograma, te da, ako ugovorom između njega i interpretatora nije bilo drugačije određeno, polovinu ubrane naknade preda interpretatoru čija se interpretacija nalazi na fonogramu. U praksi, interpretatori su po pravilu zaključivali ugovore sa proizvođačima fonograma, kojima su na njih prenosili pravo na svoj deo naknade.

Ono što ostaje da se vidi je da li će i kako nova rešenja zaživeti u praksi.

2. Zakon o tajnosti podataka ("Službeni glasnik RS", br. 104/2009)

Zakonom o tajnosti podataka koji je Skupština usvojila 11. decembra, a koji se primenjuje od 1. januara 2010. godine, uređuje se jedinstven sistem određivanja i zaštite tajnih podataka koji su od interesa za nacionalnu i javnu bezbednost, odbranu, unutrašnje i spoljne poslove Republike Srbije, zaštita stranih tajnih podataka, ali i pitanja pristupa tajnim podacima i prestanak njihove tajnosti.

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Rodoljub Šabić, u autorskom tekstu objavljenom u dnevnom listu Blic, istako je dva pozitivna aspekta

usvajanja ovog Zakona. Prvi, što je Srbija dobila zakon kojim se klasifikacija tajnih podataka uređuje na jedinstven način, umesto dosadašnjeg konglomerata od više stotina, mahom prevaziđenih i anahronih propisa koji su ovu materiju uređivali. Jedinstven sistem od značaja je i za novinare i medije, posebno one koji se bave istraživačkim novinarstvom i koji u svom radu dolaze do dokumenata koji su označeni kao tajni, budući da nužno podrazumeva veću pravnu sigurnost u pogledu dopuštenosti objavljivanja klasifikovanih podataka i dokumenata. Druga dobra stvar, po Šabiću je, to što je usvojena verzija zakona znatno bolja od prvobitno predložene, što su amandmanima zaštitnika građana i same Vlade otklonjeni neki nedostaci zbog kojih predložena verzija baš nikako nije mogla dobiti prolaznu ocenu.

Zakonom je predviđeno da podaci i dokumenta označeni stepenom tajnosti na osnovu starih propisa, zadržavaju vrstu i stepen tajnosti označene po ranijim propisima, a rukovodioci organa o čijim podacima i dokumentima je reč, preispitaće oznake tajnosti takvih podataka i dokumenata najkasnije do kraja 2011. godine, u skladu sa odredbama novog zakona. Zakon, međutim, ne predviđa sankcije za propuštanje ovih rokova, niti automatski prestanak tajnosti po isteku roka.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja ("Službeni glasnik RS", br. 120/2004, 54/2007, 104/2009)

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja usvojen je 11. decembra u Skupštini Srbije. Izmene se, pre svega, odnose na zaštitu insajdera, kao i propisivanje jednog broja novih prekršaja.

Izmenama je predviđeno da zaposleni u organu vlasti koji omogući pristup informaciji od javnog značaja koja ukazuje na postojanje korupcije, prekoračenje ovlašćenja, neracionalno raspolaganje javnim sredstvima i nezakoniti akt ili postupanje organa vlasti, ne može zbog toga biti pozvan na odgovornost, niti trpeti štetne posledice. Zakon postavlja i dodatne uslove, od kojih je jedan da se u konkretnom slučaju radi i o informaciji za koju se ne može ograničiti pristup na osnovu zakona. Pravo na pristup, inače, može se ograničiti iz razloga zaštite života, zdravlja, sigurnosti, pravosuđa, odbrane zemlje, nacionalne i javne bezbednosti, ekonomske dobrobiti zemlje, narušavanja državne, službene, poslovne ili druge tajne, zbog čijeg bi odavanja mogle nastupiti teške posledice po zakonom zaštićene interese koji pretežu nad interesom za pristup informaciji. Ovo pravo može se, u određenim slučajevima, ograničiti i iz razloga zaštite privatnosti i drugih prava ličnosti. Pored ovoga, dodatni uslov zaštite je i da je zaposleni imao razloga da veruje u tačnost informacije, da nije tražio niti primio neku korist u vezi sa omogućavanjem pristupa informaciji, kao i da je pre nego što je omogućio pristup informaciji, obavestio o nepravilnostima nadležno lice u organu vlasti, koje nije preduzelo mere za rešavanje nepravilnosti.

4. Zakon o stečaju ("Službeni glasnik RS", br. 104/2009)

Trajnija nesposobnost plaćanja, jedan od stečajnih razloga i po novom Zakonu, postoji ako dužnik ne može da odgovori svojim novčanim obavezama u roku od 45 dana od dana dospelosti, kao i ako potpuno obustavi sva plaćanja u neprekidnom trajanju od 30 dana. U situaciji u kojoj se mediji u Srbiji nalaze danas, novi Zakon o stečaju, može biti od značaja za veliki broj medijskih kuća koje imaju ozbiljne i dugotrajne probleme sa likvidnošću. Jedan od ciljeva Zakona upravo je da poverioce motiviše da koriste stečaj. Naime, podaci pokazuju da se u Srbiji stečajni postupci pokreću suviše kasno i nerado od strane samih dužnika, kao i da, kada stečaj konačno bude otvoren, najčešće više nema imovine koju treba zaštititi, odnosno da je stepen namirenja poverilaca izuzetno nizak. Ideja zakonodavca bila je da unapredi efikasnost stečajnog postupka, tako što bi postupak bio brži, koštao manje, uz istovremeno ostvarivanje višeg stepena namirenja poverilaca.

Novim Zakonom predviđen je posebni postupak u slučaju dugotrajne nesposobnosti za plaćanje, koja traje najmanje godinu dana. U odnosu na pravna lica koja su dugotrajno nesposobna za plaćanje, stečajni sudija rešenje o pokretanju prethodnog stečajnog postupka, koje se ne može pobijati žalbom, donosi po službenoj dužnosti. Ukoliko u roku od 60 dana po objavljivanju rešenja o pokretanju prethodnog stečajnog postupka poverioci ili sam stečajni dužnik ne zatraže sprovođenje stečajnog postupka i ne polože predum na ime troškova oglasa i obaveštavanja poverilaca, stečajni postupak će se otvoriti, konstatovaće se ispunjenost stečajnog razloga trajnije nesposobnosti plaćanja, kao i nepostojanje interesa poverilaca i stečajnog dužnika za sprovođenje stečajnog postupka i stečajni postupak zaključiti. Po pravosnažnosti rešenja o stečaju, pravno lice briše se iz registra, a njegova imovina prelazi u svojinu Republike Srbije. U prelaznim i završnim odredbama novog Zakona, a polazeći od velikog broja pravnih lica koja su dugotrajno nesposobna za plaćanje, predviđeno je da će se tokom 2010. godine ovakav poseban postupak sprovesti u odnosu na ona koja su obustavila sva plaćanja u neprekidnom trajanju od tri godine, a do kraja 2011. godine, u odnosu na ona pravna lica koja su obustavila sva plaćanja u neprekidnom trajanju od dve godine.

5. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik RS", br. 101/2005, 116/2008, 111/2009)

Izmenama i dopunama Zakona o prekršajima koji se primenjuje od 1. januara 2010. godine, izmenjene su odredbe kojima su predviđeni rasponi kazni koji se mogu izreći za prekršaje. Za fizička lica kazne mogu biti u rasponu od 5.000,00 do 150.000,00 dinara, za

pravna lica u rasponu od 100.000,00 do 2.000.000,00 dinara, a za preduzetnike u rasponu od 10.000,00 do 500.000,00 dinara.

Zakonom je i pre poslednjih izmena bilo propisano da se, izuzetno od predviđenih raspona, zakonom mogu propisati posebni rasponi, koji će biti u srazmeri sa visinom pričinjene štete ili neizvršene obaveze, vrednosti robe ili druge stvari koja je predmet prekršaja, ali ne više od dvadesetostrukog iznosa tih vrednosti, između ostalog i za prekršaje iz oblasti javnog informisanja. Da podsetimo, krajem avgusta usvojene izmene Zakona o javnom informisanju, predviđaju kazne i od 10 miliona dinara. Mišljenja smo, međutim, da prekršajne kazne predviđene Zakonom o javnom informisanju ostaju nesrazmerne i nakon izmena Zakona o prekršajima.